שבת פרשת יתרו
כ' שבט תשפ"ג

גיליון מס' 53
מומלץ להדפיס את העלון לקראת שבת

נקודה מתוך "לחיות עם פרשת השבוע"

פרשת מתן תורה פותחת כך (שמות י"ט, א'–ב'):
"בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינָי. וַיִּסְעוּ מֵרְפִידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר".
חז"ל דורשים את הפסוק הזה בצורה מיוחדת (ילקוט שמעוני תורה, רמז רע"א): "אמר הקב"ה לישראל: בני, היו קורין את הפרשה הזו בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה, שנאמר (שמות י"ט, א'): 'ביום הזה באו מדבר סיני', אימתי, 'בחדש השלישי'".

אנו יכולים לחזור ליום הזה של עמידת ישראל מול הר סיני, ולקבל את התורה מחדש.
על הפסוק השני, מקשים רבים מן המפרשים (עי' העמק דבר), שלכאורה הוא פסוק מיותר, הרי כבר נאמר בפסוק הקודם שבאו למדבר סיני, ולשם מה יש צורך לחזור על כך שוב?
ומבארים, שפסוק זה מלמד את ההכנה הנדרשת למתן תורה. כדי שעם ישראל יוכל לקבל תורה, עליו להיות ראוי לכך, והפסוק מלמד מה יש לעשות כדי להיות ראויים לתורה.

נעמוד על הדברים לאור דבריו של "אור החיים" הקדוש, שמפרט שלושה עניינים שנלמדים מן הפסוק (במאמר מקוצר זה נעסוק רק בענין הראשון): "אכן כוונת הכתוב הוא להקדים שלשה ענינים הם עקרי ההכנה לקבלת התורה, שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת שדי היא תורתינו הנעימה".
ראשית יש לדעת, כי למרות שנדרשת הכנה כדי ללמוד תורה, בסופו של דבר התורה היא דבר נעים וכיף.
וממשיך "אור החיים": "הא' הוא התגברות והתעצמות בעסק התורה, כי העצלות הוא עשב המפסיד השגתה... ותראה כי לא תושג ההשגה אלא בהתעצמות גדול, וכנגד זה אמר הכתוב: 'ויסעו מרפידים' (שמות י"ט, ב'), לא בא להודיע מקום שממנו נסעו, שאם כן היה לו להקדימו קודם תחנותם, אלא נתכוין לומר שנסעו מבחינת רפיון ידים, כמו שמצינו שדרשו כן רבותינו ז"ל (בכורות ה') בפסוק: (שמות י"ז, ח'): 'וילחם עם ישראל ברפידים', ברפיון ידים עד כאן, והן עתה נסעו מבחינה זו והכינו עצמם לעבוד עבודת משא בנועם ה', והוא אומרו: 'ויבואו מדבר סיני'".

הנקודה הראשונה היא לנסוע מרפידים, שהוא לשון רפיון ידיים. יש

ראש הישיבה

דברים שמביאים את האדם לרפיון ידיים, שסותרים את המציאות של התורה, ועל כן יש להתרחק מהם. יש להתנתק מדברים שמנתקים את האדם מקשר לתורה. כשהיו ברפידים, מיד בא עמלק ונלחם בהם.
בלבו של האדם אין רִיק. אם אין שם תורה – מיד נכנס עמלק, הוא יצר הרע. כיצד מתנתקים מהדברים שבאים לרפות את ידינו?
ברצוננו "לחיות עם פרשת השבוע", עלינו להתעורר לנושא חשוב: סינון התכנים בסמארטפונים. אכן, הגיע הזמן לכך. העולם כבר לא יכול לסבול את הצד השלילי שבמכשירים הללו. כבר הוכח במחקרים רבים שהם מביאים אוטיזם, בעיות קשב וריכוז, מחלות לב ולחץ דם ועוד מרעין בישין אחרים. מגיע הזמן שבו העולם אומר: עד כאן! בואו נפסיק עם החופש המוחלט. בואו לא ניתן לכל הלכלוך של העולם להיות בכף ידינו כשאנו במקומות הכי קדושים.

הצעד הראשון והמינימלי הוא לסנן את המכשיר. אל תגיע למצב שאתה מחזיק ביד דבר שלילי. אל תפעל ברפיון ידיים.
מחקרים מלמדים כי למעלה מ80% בציבור הדתי נופלים ברשת למקומות שהורסים להם את החיים – את המשפחה, את הקשר הזוגי. האם לא חבל להרוס בידיים את הדברים הכי קדושים ויקרים לנו? הרי אדם שנופל – זה מלוה אותו לכל החיים. הוא עלול להיזכר בזה ברגעים הכי קדושים ואישיים שלו. כיצד ניתן לבנות כך קשר טוב ועמוק?
ללא סינון, המכשירים הללו הורסים את כל ההנאה, הטוב והנועם של החיים. הגיע הזמן לומר: די! הצעד הראשון לקבלת תורה הוא לעזוב את כל מה שמרפה את ידינו. זו ההכנה הראויה לתורה, ובכלל – להיותנו בני אדם.

כאשר נפעל כך, יהפכו המכשירים מהדבר הרע שקיים היום, לדבר טוב. הזכרנו פעמים רבות את דברי ה"לשם" (ספר "שערי הלשם" חלק א', סימן ט"ו, פרק א' בסוף אות ו'), שכל כח מופיע בתחילת הדרך בצורה של רע, כיון שרק כך הוא מופיע במלוא עוצמתו. רק אחר שהופיע הכח במלוא עוצמתו, ניתן לתקן אותו ולהפוך אותו לטוב. מכשיר מסונן הוא מכשיר שהפך מרע לטוב.
אנו יכולים להיות חלק מהטוב הזה. אנו יכולים לסייע לכך שיושפע על העולם שפע של חסד ורחמים, שהופך את הרע לטוב. זו הזכות שלנו, ועלינו להירתם לה.

מתוך שיעור שהועבר בתאריך י"ז שבט ה'תשע"ו
השיעור המלא נמצא באתר הישיבה

פינת הילדים

משימות חיפוש בפרשה ובהרש"י

(לאחר מציאת המושג בקשו בשולחן שבת מאבאמא להרחיב על המושג שמצאתם)

רמזים בעמוד הבא...

1. מה שמע יתרו על עם ישראל?
2. לאיזו מילה יש שני פירושים הפוכים?
3. מדוע לא כתוב ברבים: "ויחנו שם ישראל"?

"אנכי ה' א-להיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', וכן 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש'.
פירוש שהם הממליכים אותו יתברך על כל הנבראים, לכן ניתקן כלל הבריאה.
לבד עמלק ימ"ש שלא הכניע עצמו, ולכן לא יהיה לו תקומה לעתיד.
ולכל האומות יהיה איזה ניצוץ ואחיזה בקדושה".
(שפת אמת, יתרו, תרל"ה)

אנו מגישים לפניכם דוגמיות מהאתרים שתחת אתר ישיבת מעלות: תורת ארץ ישראל, תרי"ג המצוות, לימוד מדרש, י"ג מידות.
ניתן למצוא את האתרים הללו באתר הישיבה תחת הכותרת "המאגר התורני". "טעמו וראו כי טוב".

אתר י"ג מידות

כותרות האתר:
י"ג מידות
י"ג המידות ומקורות פנימיים
דוגמאות לקשר שבין הדין למידה שבה הוא נלמד
דוגמאות לקשר שבין הדין למידה שבה הוא נלמד במידות אחרות
מקורות לקשר בין המידה לדין הנלמד ממנה
כללי לימוד לי"ג מידות

דוגמא מתוך שיעור על המידה "כלל ופרט וכלל", עפ"י ביאור האר"י:
מכילתא יתרו (ח'): '"לא תחמוד בית רעך', כלל, 'ועבדו ואמתו ושורו וחמורו', פרט; כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט; וכשהוא אומר 'וכל אשר לרעך', חזר וכלל, אי כלל ככלל הראשון הרי אמרת לאו; אלא חזר וכלל, כלל ופרט וכלל – אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש בדבר שהוא קונה ומקנה, אף כלל בדבר שהוא קונה ומקנה".
החמדה באה ממקום גבוה של "תפארת ישראל", מקום בו יש שיתוף הקנין, ועדיין לא ירד השיתוף לכלל ייחוד הקנין במלכות, בה נפרטים הדברים כלשון האר"י. ממקום זה באה החמדה. אדם חומד דבר שבשורש נשמתו רוצה הוא לתקנו ולמתקו בשרשו. משם באה החמדה לקחת הדבר לבעלותו.
זה הכלל הראשון "לא תחמוד", המתייחס לעצם החמדה ובקשת הבעלות על הדברים.
אחר כך נפרטים הדברים במידת המלכות שם בולט ייחוד הקנין. הפרטים בונים את הכלל השני "וכל אשר לרעך". זה כלל הנבנה מן הפרטים. הלימוד הוא כעין הפרט – כל דבר שנקנה.
מצוה זו באה דווקא במידה זו ללמדנו שמקור החמדה גבוה הוא בכלל ישראל ושרשה הוא עליון.
כשאדם חומד דבר עליו לתקן מחשבתו בשרשה ולחשוב על מקור החמדה שהוא בדברי תורה הנחמדים מזהב ומפז רב, ויתקן מחשבתו בשרשה שהיא נשמת הכלל אליה הוא שייך, ויחמוד תורה ומעשים טובים.

אתר תרי"ג המצוות

כותרות האתר:
ראשי
על חשיבות לימוד המצוות
כללי לימוד תרי"ג מצוות
ספרי מצוה ברה

דוגמא מתוך מאמר על לימוד המצוות, מתוך המבוא לספר "מצוה ברה":
ספר המצוות מיוחד בגודל היקפו. שרשיו, מהם פנה ומהם יתד לכל חלקי התורה. וגופן של מצוות –
"כל מצוה ומצוה תכונה מיוחדת לה, שכנסת ישראל מתענגת עליה. עלינו החובה להסתכל בפנימיות המצוה.
בסעיפיה וסעיפי סעיפיה זורם זרם של מעיינות קודש. הסוד של אדון כל עולמים גנוז בכללותה של תורה ומבהיק בסעיפיה של כל מצוה" (דברי הרב זצ"ל בלימודו בספר המצוות בליל חג השבועות, מועדי הראי"ה, עמ' תצ"ח).

"כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום, לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא... כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו" (דברים ל', י"א–י"ד). "בפיך", "בלבבך", "לעשותו" – רמז לשלש בחינות בקיום המצוות ואלו הן: דיבור, מחשבה ומעשה. וכן כתב הרשב"א בתשובה (ח"א סי' צ"ד):
"וכלל כל המצוות תלוי בשלושה דברים: בפה, בלב ובידיים, רצה לומר אברים שבהם פועל האדם, בפה שהוא כלי ההוראה... וממנו (מן הפה) פתח החכמה כדכתוב (תהלים מ"ט): 'פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות', ואמרו במדרש 'מפיו דעת ותבונה' (משלי ד')... ובלב שהוא כלי הבחינה שנצטווינו בה דכתיב (דברים ד') 'וידעת היום והשבות אל לבבך וגו' ובו נבחן בכוונות התורה ומצפוניה. והידיים, שנצטווינו במעשה, הכולל חלק אחד גדול מן המצוות.
והוא אמרו (דברים ל'): 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו' והם כנגד החכמה והתבונה והדעת. החכמה כנגד הפה ככתוב (משלי ל"א): 'פיה פתחה בחכמה', והתבונה כנגד הלב... והדעת כנגד הידיים, רצוני לומר כלי המעשה שמגלים ומודיעים הציור שצייר הלב".

אתר דרכי לימוד מדרש

כותרות האתר:
ראשי
המדרש בחז"ל
כללי לימוד
דוגמאות
סדרת רבה אמונתך

דוגמא מתוך שיעור על הכלל "דבר שאינו מפורש במקומו ומתפרש במקום אחר":
הפסוק אומר (תהלים קמ"ד, ד'): "אדם להבל דמה ימיו כצל עובר". בפסוק מופיעים שני הביטויים: "הבל" ו"צל", ושניהם צריכים פירוש, שכן יש הבל בעל משמעות ויש "הבל הבלים", יש צל שיש בו ממש ויש "צל עובר". הביטוי "הבל" איננו מתפרש בפסוק, ואילו הביטוי "צל" מתפרש בפסוק. שינוי זה מעורר אותנו למחשבה היכן ראוי לבוא פירושו של כל ביטוי, והמידה בה דורש המדרש עונה לשאלה זו.

בדרשה זו בולט הדבר שדוד ושלמה הם שני חלקים המשלימים זה את זה. מה שאמר דוד פירש שלמה, ומה שאמר שלמה פירש דוד. התבוננות בחיי דוד ושלמה תבאר את העניין. מצד אחד, חיי דוד המלך היו קשים ומסובכים. הוא סבל רדיפות ונדודים מידי שאול עוד קודם שהיה למלך, ואחר שמלך – מרד בו אבשלום בנו. חייו של שלמה, לעומת זאת, היו בנחת, ומלכותו מתוארת כשלמות (אף שמו "שלמה", כוונתו שהשלום והשלמות – שלו). שלמה מהווה שיא במלכות ישראל, וחז"ל תיארו זאת (זוה"ק ח"א ק"נ ע"א) "דקיימא סיהרא באשלמותא" – כלבנה במילואה.
עצם האמירה "אדם להבל דמה", ראויה להאמר מפי דוד. אולם עדיין זקוקים אנו לשלמה שיאמר לנו את "שיעור" ההבל. דוקא שלמה, שחייו היו רחוקים, לכאורה, מהבל, לו ראוי לומר ש"הבל הבלים הכל הבל" (קהלת א', ב'). אם דוד היה אומר זאת, היינו חושבים שהוא "נוגע בדבר" – הוא מתאר לנו את חייו הפרטיים, ואין הדברים נכונים לכלל. אמירת הדברים מפי שלמה מלמדת שאין הם תיאור חוויות אישיות, אלא אמירה כללית.
מצד שני, אף כי חיי דוד היו מסובכים וקשים, ניתנה לו המלכות לנצח. שלמה, לעומת זאת, אף שהיתה מלכותו בשיא, הרי דוקא משום כך היתה זמנית, כלבנה באמצע החודש, ששיאה מלמד על ראשית ההתמעטות. שלמה היה גדול בשעתו.
על כן עצם האמירה "ויעשם כצל" (קהלת ו', י"ב), ראויה להאמר על ידי שלמה, אולם אנו זקוקים לדוד שילמד אותנו את "שיעור" הצל, ויאמר "ימיו כצל עובר".

אתר תורת ארץ ישראל

כותרות האתר:
ראשי
כללים
מאמרים
מקורות להרחבה
מיטב הארץ

דוגמא מתוך מאמר על "כלל ה. סדר פרקי המסכתות" מתוך המבוא למסכת סנהדרין:
לימדנו השל"ה הקדוש, שסנהדרין הם עמוד האמצעי, שכן שני תפקידים להם:
א. המשכיות התורה בישראל, שהם "עיקר תורה שבעל פה" (לשון הרמב"ם הל' ממרים פ"א ה"א). בחינת המשכיות ההשפעה האלוקית לישראל ולעולם כולו מלמעלה למטה.
ב. הנהגת המציאות – "ויצוו על הטוב ויזהירו מן הרע" (לשון הרמב"ם במצות עשה קע"ו).
כלומר, תפקיד הסנהדרין הוא לא רק לשפוט במקרה הצורך, אלא להנהיג ולהדריך מלכתחילה – "מלמעלה למטה".
לעומת הסנהדרין, מצאנו את אנשי ההנהגה האחרים, שכל אחד מבטא הנהגה מסויימת אחת.
הכהן הגדול עיקר עניינו חסד והשפעה רוחנית מלמעלה, ובודאי שכך הוא גם עניין הנביא, שכל מהותו – הבאת דבר ה' לעולם. המלך מאידך מבטא את ההנהגה המדינית, הנהגת המציאות מלמטה.
לכן הכהן הגדול ושלוחותיו, שהם הסגן ומשמרות כהונה, נמצאים מימין לסנהדרין, והמלך ושלוחותיו, שהם המשנה ושרי החיילים, נמצאים משמאל לסנהדרין.

על פי זה יובן מבנה תחילת המסכת. הפרק ראשון עוסק בבית דין מורשה וממונה מלמעלה. הפרק השלישי עוסק בבית דין שנבחר ומתמנה מלמטה, על ידי בעלי הדין, ואילו הפרק השני עוסק בכהן גדול ומלך, המבטאים את שתי הבחינות הצדדיות באופן נפרד. הסנהדרין הם עמוד האמצעי, המבטא את חיבור שני התפקידים וכולל בתוכו את שני הצדדים שסידרם רבי בתוֹרָה.

(מאוצ"ל תורת ארץ ישראל): הרב אליעזר מלמד, הרב יוסף אלון, הרב יוסף אלון, הרב אליעזר מלמד, הרב אליעזר מלמד, הרב אליעזר מלמד